

Міністерство освіти і науки України

**Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної
роботи з навчальної дисципліни
«ПОЛІТОЛОГІЯ»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (ОПП Публічне
управління та адміністрування)

Розробник: доктор політичних
наук, професор Гедікова Н. П.

Одеса – 2023

УДК : 32(075.8)
ББК 66

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 5 від 30 листопада 2023 року)*

Рецензенти:

Кокорев О. В. – доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин, суспільних комунікацій та ІТ-права, Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку (м. Одеса).

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Гедікова Н. П.

Г 28 Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Політологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (ОПП Публічне управління та адміністрування). Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2023. 56 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Політологія» містять зміст роботи й завдання для практичних занять та самостійної підготовки, вказівки щодо виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, питання до самоконтролю, питання до екзамену в обсязі повної структури курсу відповідно до програми, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю знань з поясненнями, рекомендовані джерела інформації, додатки.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	6
РОЗДІЛ 2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	17
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ	22
РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	34
РОЗДІЛ 5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ	40
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	55

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

«Політологія» є навчальною дисципліною, вона є науковим орієнтиром, за допомогою якого моделюється, прогнозується і організується політичне життя держави. Вона відіграє провідну роль в ознайомленні майбутніх фахів у галузі публічного управління та адміністрування з політичними процесами, інститутами, явищами, відносинами, загально цивілізаційними цінностями, знання яких дає можливість розвинути здатність експертного оцінювання, аналізу та управління політичними процесами; сприяє виробленню світоглядних і ціннісних настанов, вмінню пов'язувати політичні знання із суспільно-політичною практикою.

Мета навчальної дисципліни «Політологія»: сформувати у здобувачів базових знань щодо розуміння суті політики; здатності пояснювати закономірності та специфіку функціонування політичних інститутів і суб'єктів, динаміку політичного життя та суспільно-політичних процесів і тенденцій розвитку України та світового співтовариства; сформувати практичні вміння і навички аналізувати, оцінювати та узагальнювати опанований матеріал.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Навчальна дисципліна «Політологія» відноситься до компонентів обов'язкової частини освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Очікувані результати вивчення дисципліни:

Знати:

- головні теоретико-методологічні підходи до вивчення світових політичних процесів та явищ;
- основні категорії та теорії світової політичної науки, етапи її розвитку та видатних представників;
- закономірності становлення та діяльності політичних систем і основних політичних інститутів суспільства;
- критерії типологізації політичних режимів сучасності;
- принципи функціонування виборчої та партійних систем;
- сутність та структуру політичної свідомості, види політичної культури;
- основних учасників політичного процесу та способи рекрутування політичної еліти;
- місце і роль України в сучасному геополітичному просторі;
- сутність вітчизняного політичного процесу та його місце і роль у світовому політичному просторі тощо;

Уміти:

- застосовувати теоретичні знання на практиці й у професійній діяльності;

- здійснювати коректний аналіз політичних явищ та процесів, надавати об'єктивну оцінку політичній ситуації та обґрунтовувати власні думки;
- грамотно висловлювати власну політичну позицію у різних формах політичної участі;
- ефективно протистояти політичним маніпуляціям та зловживанням влади з боку інших осіб.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань.

Основне завдання практичних занять – поглибити і закріпити знання, що одержані здобувачами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, збірниками правових актів, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, тісніше пов'язувати теорію з практикою, уміння самостійно та творчо формулювати свої думки в усній формі, висувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Підготовку до практичного заняття рекомендується починати з моменту читання лекції з відповідної теми та здійснювати її в певній послідовності. У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачу спочатку рекомендується з'ясувати тему і питання практичного заняття. Заздалегідь підібрати, вивчити та законспектувати рекомендовану літературу, вивчити основні поняття проблеми, всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття. Корисно до кожного питання практичного заняття скласти розгорнуті плани відповіді. Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі здійснюють за допомогою питань і завдань для самоконтролю, наведені під кожним планом заняття.

В процесі підготовки до практичного заняття рекомендується систематично накопичувати матеріали засобів масової інформації, дані суміжних дисциплін і використовувати їх у виступі. Для відповідей на практичних заняттях здобувачам рекомендується готувати дидактичні матеріали, використовувати дошку з крейдою, різні технічні засоби та технології (ПК, мультимедіа презентації та відеоматеріали, мережу Internet).

На практичному занятті здобувачі мають можливість виступати з будь-якого питання, при цьому можна зачитувати окремі висловлювання, цитати, цифри з конспектів. При обговоренні того чи іншого питання здобувач повинен чітко формулювати основні теоретичні положення теми, обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження, давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання, робити висновки, доповнювати доповідача тощо.

В ході дискусії на занятті здобувач має можливість не лише розширити свої знання, але й перевірити, уточнити, закріпити те, що він вивчив під час самостійної роботи. Приймаючи участь у практичному занятті, доцільно під час виступів інших

здобувачів робити відповідні помітки в конспекті щодо найбільш цікавих питань.

Плідна та активна робота на практичному занятті значно підвищує ефективність опанування матеріалу та в подальшому заощаджує час на його повторення. На практичних заняттях здобувачі вчаться застосовувати теоретичні знання для проведення прикладних досліджень правових і державних явищ.

ПЛАНИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні та історичні основи політичної науки

Практичне заняття 1. Семінар «Політика як суспільне явище. Політологія як наука».

План:

1. Політика як суспільне явище і її взаємодія з іншими сферами.
2. Основні етапи становлення і розвитку політології: європейський та вітчизняний досвід.
3. Об'єкт, предмет, функції політології.
4. Основні категорії і методи політології.
5. Місце політології в системі суспільних наук.
6. Роль і значення політології як науки в Україні на нинішньому етапі її суспільного розвитку і державотворення.

Питання для обговорення:

1. Чому політику розглядають як суспільне явище?
2. Визначте місце і роль політики в суспільному житті.
3. Які причини виникнення політичної науки?
4. Опишіть основні етапи становлення і розвитку політології.
5. З'ясуйте предмет і об'єкт політології.
6. Назвіть і охарактеризуйте функції і завдання політології.
7. Назвіть основні поняття, категорії і методи політології.
8. Яке місце займає політологія в системі суспільних наук?
9. З'ясуйте, чим обумовлена зростаюча роль політології в Україні на сучасному етапі її розвитку.

Практичні завдання:

1. На конкретних прикладах проілюструйте за яких умов політика може бути моральною, а за яких – аморальною.
2. Визначте майбутнє політичної науки в Україні. Відповідь аргументуйте.
Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття 2. Дискусія «Історія світової політичної думки».

Питання для обговорення:

1. Політичні ідеї у країнах Стародавнього світу: Китай, Стародавня Греція, Стародавній Рим.

2. Релігійно-політичні концепції Середньовіччя.
3. Політичні концепції епохи Відродження.
4. Політичні концепції Нового часу і Просвітництва.
5. Політичні вчення XIX ст. – початку XX ст.
6. Основні школи та течії сучасної зарубіжної політології.

Практичні завдання:

1. Робота в малих групах.

– кожна група – прихильник однієї з теорій, потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своєї» теорії;

– групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі. Обмін ідеями.

– кожен вибирає теорію, яка йому найбільш близька і дає пояснює чому;

– обговорюються результати в групі, підводяться підсумки.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

– проводяться у формі обговорення визначених питань;

– всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;

– обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;

– учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;

– в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;

– конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;

– підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Практичне заняття 3. Дискусія «Політична думка України».

Питання для обговорення:

1. Політична думка княжої доби (IX – XIV ст.).
2. Українська політична думка в польсько-литовський період (XIV – перша половина XVII ст.).
3. Політичні вчення доби відновлення та ліквідації української державності (друга половина XVII – XVIII ст.).
4. Українська політична думка XIX ст. – початку XX ст.
5. Українська політична думка радянської доби.
6. Сучасна українська політична думка.

Практичні завдання:

1. Робота в малих групах.

– кожна група – прихильник однієї з теорій, потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своєї» теорії;

– групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі. Обмін ідеями.

– кожен вибирає теорію, яка йому найбільш близька і дає пояснює чому;

– обговорюються результати в групі, підводяться підсумки.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

– проводяться у формі обговорення визначених питань;

– всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;

– обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;

– учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;

– в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;

– конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;

– підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Змістовий модуль II. Інституціональні та неінституціональні засади політики **Практичне заняття 4. Семінар «Влада в політичному житті суспільства».**

План:

1. Сутність та структура політичної влади.
2. Ознаки, джерела і ресурси політичної влади та її функції.
3. Способи здійснення та форми політичної влади.
4. Легітимність влади та особливості функціонування політичної влади в Україні.

Питання для обговорення:

1. У рекомендованій літературі простежте виклад змісту категорій: влада, владні відносини, поділ влади, легітимність влади.
2. Зробіть порівняльний аналіз існуючих визначень «влада».
3. Що є спільним і відмінним між політичною і державною владою.
4. Яким чином співвідносяться принципи влади панування та підкорення?
5. Що Ви відносите до ресурсів влади? Надайте їх типологізацію.
6. Які функції виконує політична влада?
7. Надайте характеристику структури влади.
8. Визначте фактори легітимізації влади.

9. Визначте основні умови реалізації політичної влади.

10. Дайте характеристику реалізації влади у сучасному українському суспільстві.

Практичні завдання:

1. Визначити та охарактеризувати форми (типи) політичної влади за критерієм головного суб'єкта правління.

2. Проаналізувати умови реалізації політичної влади та її ефективності у регулюванні суспільних відносин в провідних країнах світу.

3. Надати власне розуміння співвідношення влади і авторитету на прикладі однієї держави.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття 5. Дискусія «Політична система суспільства та політичні режими».

План:

1. Поняття і теоретичні моделі політичної системи.

2. Типологія політичних систем, їх характеристика.

3. Політична система України: особливості, структура і тенденції розвитку.

4. Поняття та основні типи політичних режимів, їх характеристика.

5. Трансформація політичних режимів.

6. Політичний режим сучасної України.

Питання для обговорення:

1. З'ясуйте, в чому суть політичної системи суспільства, причини її виникнення.

2. Порівняйте підходи до визначення сутності політичної системи суспільства за Д. Істоном і Г. Алмондом.

3. Розкрийте структуру політичної системи, одночасно аналізуючи кожний елемент цієї структури окремо.

4. В залежності від застосування критеріїв класифікації політичних систем надайте їм відповідну типологію.

5. Розгляньте основні положення Конституції України, що закріплюють процес формування політичної системи, перспективи втілення цих положень у життя.

6. Охарактеризуйте типи політичних режимів.

7. Назвіть принципи тоталітаризму, причини його утвердження у ХХ столітті.

8. Проаналізуйте різновиди авторитарних режимів.

9. Чим обумовлена трансформація політичних режимів?

10. Охарактеризуйте політичний режим сучасної України.

Практичні завдання:

1. Проаналізувати основні напрямки і перспективи формування сучасної політичної системи України, виходячи з глибокого і всебічного аналізу всіх структурних її елементів.

2. Визначити ознаки транзиту політичного режиму від демократії до авторитаризму.

Результати доповіді на практичному занятті.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Практичне заняття 6. Дискусія «Держава як інститут політичної системи».

План:

1. Поняття держави, теорії походження держави.
2. Природа, ознаки і функції держави.
3. Форми державного правління.
4. Форми державного-територіального устрою.
5. Формування правової і соціальної держави, громадянського суспільства в Україні.

Питання для обговорення:

1. Визначте зміст таких основних категорій та понять: держава, суверенітет, конституція, державна влада, державне управління, місцеве самоврядування.
2. Чому держава є основним елементом політичної системи?
3. Визначте та з'ясуйте суть ознак держави.
4. Зробіть аналіз теорій походження держави в історії розвитку зарубіжної політичної думки.
5. Проаналізуйте зовнішні та внутрішні функції держави.
6. Визначте форми державного правління та їх види. З'ясуйте в чому виявляється їх специфіка?
7. Визначте форми державно-територіального устрою. З'ясуйте особливості унітарного устрою та його типів (залежно від ступеня централізації влади), проведіть чітке розмежування ознак федерації та конфедерації.

8. В чому полягає суть традиційного та конституційного етапу розвитку держави? З'ясуйте відмінність між ними.
9. Назвіть основні риси правової держави.
10. Назвіть основні риси соціальної держави.
11. Назвіть основні риси громадянського суспільства.
12. З'ясуйте основні засади сучасної української державності на підставі вивчення Конституції України 1996 р. (у чинній редакції).

Практичні завдання.

1. Прослідкувати на прикладі політичних концепцій держави Платона, Аристотеля, Н. Макіавеллі, Т. Гоббса, Дж. Локка, Ш. Монтеск'є питання типології форм державного правління. Яка з них, на Ваш погляд, є найбільш вдалою. Аргументуйте свою відповідь.

2. Розглянути, як у творчості українських політичних мислителів була представлена проблема запровадження тієї чи іншої форми державного устрою України. Проаналізуйте їх аргументи, зважаючи на існуючі реалії українського політичного життя.

Результати доповіді на практичному занятті.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Практичне заняття 7. Семінар «Політичні партії, вибори, партійні та виборчі системи».

План:

1. Роль і функції політичних партій у суспільно-політичному житті.
2. Поняття і типологія політичних партій та партійних систем.
3. Політичні партії і партійна система сучасної України.
4. Вибори як засіб делегування влади. Функції та типи виборів.
5. Поведінка виборців: моделі виборця, моделі голосування.
6. Виборчі системи: сутність, переваги та недоліки.

7. Виборча система України.

Питання для обговорення:

1. З'ясуйте причини виникнення політичних партій.
2. Яку роль і функції виконують політичні партії у суспільно-політичному житті?
3. Охарактеризуйте основні ознаки партійної системи.
4. Розгляньте типологію політичних партій та партійних систем за різними критеріями.
5. Визначте характер партійної системи сучасної України.
6. Надайте класифікацію сучасних політичних партій в Україні.
7. З'ясуйте сутність таких категорій: виборчі системи, політичні режими, демократія, поведінка виборців, політичний процес, політична діяльність.
8. Визначте та охарактеризуйте функції та типи виборів.
9. Надайте характеристику моделям виборця, моделям голосування.
10. Якими мотивами керуються учасники виборчого процесу?
11. Надайте загальну типологію виборчих системам. Охарактеризуйте кожен з них.
12. За якою виборчою системою здійснюються вибори Президента України та вибори до Верховної Ради України?

Практичні завдання.

1. Визначити партійну структурованість українського парламенту останнього скликання.
2. Пояснити причини загострення політичних конфліктів між партіями в Україні.
3. Пояснити, який має вплив виборча система на політичний процес та партійну систему суспільства.
4. Проаналізувати різницю організації виборчих кампаній під час президентських і парламентських виборів.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття 8. Семінар «Політична свідомість, культура та соціалізація».

План:

1. Політична свідомість: зміст, основні характеристики та рівні. Політична ідеологія.
2. Політичні комунікації. Політичне маніпулювання. Особливості політичного впливу ЗМІ на свідомість.
3. Політична культура: структура, типологія.
4. Політична соціалізація: типи, механізми, етапи.
5. Особливості політичної культури і процесу політичної соціалізації в сучасній Україні.

Питання для обговорення:

1. Розкрийте зміст, основні характеристики та рівні політичної свідомості.
2. Яким чином політична ідеологія впливає на політичну свідомість?
3. Назвіть та охарактеризуйте типи політичних ідеологій.
4. У чому полягають особливості політичного впливу ЗМІ на свідомість?
5. Дайте визначення політичної культури і проаналізуйте сутність та взаємозв'язок таких понять: культура політичної свідомості, культура політичної діяльності.
6. Розкрийте структуру політичної культури. Надайте характеристику її структурним компонентам.
7. Які ідеальні типи політичної культури виокремлюють дослідники?
8. Який тип політичної культури панував за радянських часів і чому?
9. Згідно з типологізацією політичної культури надайте їй характеристику в сучасній Україні.
10. Назвіть та охарактеризуйте типи, механізми і етапи політичної соціалізації.
11. Що означає первинна і вторинна соціалізація особистості.

Практичні завдання.

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету охарактеризувати стан політичної культури в українському суспільстві. З'ясувати і вказати основні суперечності та перешкоди на шляху формування сучасної політичної культури українського суспільства.

2. Охарактеризувати політичну свідомість студентської молоді в сучасній Україні.

3. Охарактеризувати стан системи політичної соціалізації особистості в сучасному українському суспільстві.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття 9. Семінар «Політичні еліти та політичне лідерство».

План:

1. Поняття еліти. Сучасні теорії еліт: концепції макіавеллістської школи, ціннісні теорії, концепції демократичного елітизму, «ліволіберальний елітизм» і «праволіберальний елітизм», концепції плюралізму еліт.
2. Політична еліта: сутність, типологія.
3. Система відбору в еліту.
4. Становлення політичної еліти в сучасній Україні.
5. Суть, роль та функції політичного лідерства в суспільстві.
6. Концепції лідерства.
7. Типи лідерства.
8. Критерії оцінки популярності та ефективності діяльності політичного лідера в сучасній Україні.

Питання для обговорення:

1. З'ясуйте такі категорії і поняття: політична еліта, політична елітарність, «відкриті політичні еліти», «закриті політичні еліти».
2. Дайте визначення типів політичних еліт.
3. Розкрийте суть класичних теорій еліт (В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс, В. Липинський).
4. В чому полягає суть і значення «ліволіберального елітизму» і «праволіберального елітизму»?
5. Надайте типологію еліт.
6. З'ясуйте яким чином відбувається процес становлення політичної еліти в сучасній Україні (від 1991 р. і до сьогодні).
7. З'ясуйте категорії і поняття: політичний лідер, формальний лідер, неформальний лідер, авторитарне лідерство, демократичне лідерство, авторитет політичного лідера.
8. Проаналізуйте якості, характерні риси та функції політичного лідера.
9. Дайте визначення типів політичних еліт та політичного лідерства.
10. З'ясуйте механізм відродження демократичних інститутів лідерства. Проаналізуйте діяльність сучасних політичних лідерів України.

Практичні завдання.

1. Охарактеризувати політичні еліти України та визначити рівень довіри до них населення.
2. Якими якостями, на Ваш погляд, повинен володіти сучасний лідер? Аргументуйте своє судження.
3. Порівняти політичних лідерів сучасної України з точки зору типології, запропонованої М. Вебером.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття 10. *Круглий стіл «Україна в геополітичному вимірі: історія і сучасність».*

Питання для обговорення:

1. Україна як суб'єкт міжнародних відносин і зовнішньої політики.
2. Місце України в сучасному геополітичному просторі.
3. Основні напрями і пріоритети зовнішньополітичної діяльності української держави.
4. Національні інтереси та національна безпека України.
5. Євроінтеграційні процеси в Україні.
6. Роль і місце України в загальноєвропейському політичному процесі.

Практичні завдання:

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету:
– підготуватися до обговорювання питань теми;

– кожен здобувач готує презентацію-доповідь за однією із визначених проблем.

2. Робота в групі.

- обговорювання питань теми;
- обмін думками, ідеями, пропозиціями.

Методика проведення обговорювання:

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- учасники виступають з доповідями (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, – лише до критичних виступів;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

РОЗДІЛ 2.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Самостійна робота здобувача вищої освіти – це активні форми індивідуальної і колективної діяльності, спрямовані на закріплення пройденого матеріалу, формування навичок аналітичної роботи та вміння на практиці реалізовувати отримані знання.

Основними завданнями самостійної роботи є:

- вироблення навичок ефективної самостійної пізнавальної діяльності з опрацювання та засвоєння навчального матеріалу з навчальної дисципліни;
- підвищення ефективності навчального процесу за допомогою організації позааудиторного навчання відповідно до особистих здібностей кожного здобувача вищої освіти;
- оволодіння культурою розумової праці, вмінням орієнтуватися у потоці наукової інформації, розвиток незалежності мислення, формування власного погляду на питання, що вивчаються;
- формування потреби до неперервної самоосвіти, самовдосконалення своїх знань, поширення кругообігу.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти починається після вступної лекції, на якій викладач дає основні рекомендації щодо методики самостійного опанування курсом «Правові аспекти управління закладом освіти».

Самостійна підготовка здійснюється у таких формах:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій;
- опрацювання підручників та посібників;
- опрацювання наукової літератури та першоджерел;
- самостійне вивчення питань до практичних занять на основі навчальної, монографічної, довідкової літератури, документів, матеріалів, періодичних видань, інформаційних баз даних;
- підготовка завдань з самостійної роботи відповідно до заданого плану до кожної з тем навчальної дисципліни;
- підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- підготовка до аудиторних тестів;
- підготовка до екзамену;
- робота з пошуковими системами Інтернет.

Загальні рекомендації до організації самостійної роботи:

1. Уважно ознайомитись із розгорнутим змістом дисципліни, використовуючи конспект лекцій та відповідну літературу.
2. Знайти та визначити місце зазначених для самостійної роботи тем у загальній структурі курсу.
3. Уважно прочитати питання за кожною темою та знайти відповіді на них у

рекомендованій літературі.

4. Законспектувати найважливіші теоретичні положення кожної теми.

5. У ході опрацювання теоретичного матеріалу визначити незрозумілі теоретичні виклади з метою подальшої консультації з викладачем.

6. Найбільш складні теоретичні положення рекомендується зазначити у окремому конспекті з метою їх засвоєння та подальшої рекомендації з викладачем.

7. Вивчаючи матеріал, чітко відокремлювати його теоретичну та практичну частини.

8. За вибором здобувача вищої освіти, окремі теоретичні теми або питання можна оформити у вигляді реферату.

9. Опрацюючи практичний матеріал, постійно звертати увагу на його значущість та перспективи подальшого втілення у життя.

10. Самостійну роботу виконувати систематично, за відповідним планом.

11. Завдання з самостійної роботи розглядатимуться під час проведення практичних занять.

Зміст самостійної роботи здобувача вищої освіти з дисципліни визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота здобувача вищої освіти забезпечується навчально-методичними матеріалами, передбаченими робочою навчальною програмою дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, методичними рекомендаціями з проведення практичних занять; методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем вищої освіти у процесі самостійної роботи й виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався під час аудиторних навчальних занять.

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні та історичні основи політичної науки

Тема 1. Політика як суспільне явище. Політологія як наука.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Практичний й аналітичний напрямки дослідження політики.
2. Зв'язок політології з суспільно-політичною практикою.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст практичного й аналітичного напрямів дослідження політики.
2. Проілюструйте прикладами зв'язок політології з суспільно-політичною практикою. Як ви уявляєте застосування політологічних знань у своїй практичній діяльності?

3. Сформулювати власне бачення, які з функцій політології є найбільш важливими для сучасного українського суспільства і чому?

Тема 2. Історія світової політичної думки.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Основні положення утопічного соціалізму.
2. Консервативна, ліберальна і марксистська політичні думки XIX – початку XX ст.: загальне і особливе.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Здійсніть аналіз політичних ідей раннього утопічного соціалізму (Т. Мор, Т. Кампанелла).
2. У формі таблиці визначте і порівняйте характерні риси консервативної, ліберальної і марксистської політичної думки XIX – початку XX ст.

Тема 3. Політична думка України.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Етико-гуманістичні погляди Г. Сковороди.
2. Універсали 1917 – 1918 рр.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте політичні аспекти етико-гуманістичних поглядів Г. Сковороди.
2. З'ясуйте значення Універсалів 1917 – 1918 рр. для політичного життя та відродження української державності.

Змістовий модуль II. Інституціональні та неінституціональні засади політики

Тема 4. Влада в політичному житті суспільства.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Особливості формування політико-владного середовища в демократичних та недемократичних державах.
2. Риси сучасної політичної влади в Україні.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте порядок формування політико-владного середовища в демократичних та недемократичних державах. Визначте загальне і особливе.
2. Назвіть та стисло охарактеризуйте механізми функціонування політичної влади у суспільстві.
3. Визначте джерела формування політичної влади в сучасній Україні.
4. Проаналізуйте основні риси сучасної політичної влади в Україні.

Тема 5. Політична система суспільства та політичні режими.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Історичні форми диктатури.

2. Виникнення і розвиток політичної системи суспільства.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Визначте та охарактеризуйте історичні форми диктатури. Наведіть приклади особливостей функціонування кожної з наведених форм у сучасному світі.
2. Визначте та проаналізуйте основні тенденції розвитку політичних систем. На конкретних прикладах продемонструйте їх прояв в умовах сьогодення.

Тема 6. Держава як інститут політичної системи.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Громадянство України.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Поміркуйте над висловленням Аристотеля: «Громадянином у загальному сенсі є той, хто причетний і до владарювання, і до підпорядкування». Аргументуйте свою відповідь.
2. Використавши статті Конституції України 1996 р. (зі змінами) та Закону України «Про громадянство» вкажіть основні характеристики громадянства та шляхи його набуття і позбавлення.
3. Яке Ваше ставлення до подвійного громадянства або багатогромадянства?

Тема 7. Політичні партії, вибори, партійні та виборчі системи.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Політичні партії сучасної України.
2. Виборча інженерія як засіб політичної боротьби.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету надати ідеологічну ідентифікацію політичних партій України.
2. Здійсніть порівняльний аналіз політичних партій в Україні по політичному спектру: праві, ліві, центристські.
3. Розкрийте сутність, переваги і недоліки виборчої інженерії як засобу політичної боротьби.
4. Розкрийте сутність та визначте причини і наслідки абсентеїзму.

Тема 8. Політична свідомість, культура та соціалізація.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Регіональні розбіжності політичної свідомості, культури та соціалізації в Україні.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Визначте та охарактеризуйте прояв певних типів політичної поведінки в сучасній Україні.
2. Обґрунтуйте залежність політичної поведінки `акторів від політичної свідомості, культури та соціалізації. Аргументуйте свою відповідь.

3. З'ясуйте регіональні розбіжності політичної культури в Україні. Визначте їх чинники і перспективи прояву.

Тема 9. Політичні еліти та політичне лідерство.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Політична еліта сучасної України.
2. Політичні лідери сучасної України

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Визначте та обґрунтуйте роль вітчизняної політичної еліти в політичному житті суспільства.
2. Розгляньте функції політичних еліт та визначте які сприяють консолідації сучасного українського суспільства.
3. Визначте фактори, що впливають на феномен політичного лідерства в Україні.
4. Оцініть національні та локальні масштаби діяльності вітчизняних політичних лідерів.

Тема 10. Україна в геополітичному вимірі: історія і сучасність.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Сутність геополітики.
2. Історичні детермінанти виникнення геополітики.
3. Україна як суб'єкт формування нового світового порядку.

Практичне завдання для самостійної роботи:

1. Назвіть і стисло охарактеризуйте основні види зовнішньої політики. Вкажіть до якого виду відноситься Україна. Аргументуйте свою відповідь.
2. Визначте проблеми європейської безпеки та їх вплив на безпеку України.
3. Визначте проблеми і перспективи без'ядерного статусу України. Аргументуйте свою відповідь.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

2.1. Загальні положення

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (далі ІНДЗ) є однією з форм освітнього процесу, що виконуються під час позааудиторної самостійної роботи. ІНДЗ виконуються здобувачами вищої освіти самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку викладача.

Видами ІНДЗ з навчальної дисципліни «Політологія» є есе / доповідь з презентацією / реферат.

Вид ІНДЗ та його тематика обираються здобувачами вищої освіти самостійно із запропонованого нижче переліку тем, або виконуються на іншу, узгоджену із викладачем тему в межах дисципліни, що вивчається. ІНДЗ оцінюється відповідно до зазначених у цих методичних рекомендаціях критеріїв оцінювання.

Есе – це самостійна письмова реферативно-аналітична праця з вільною композицією, що написана на основі опрацювання відповідних джерел, висвітлює сучасний стан конкретної проблеми і містить науково обґрунтований власний погляд на неї, а також відповідь на запитання про перспективи та можливі способи її розв'язання. Ця навчальна робота передбачає вираження здобувачем вищої освіти своєї точки зору, особистої суб'єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу.

Доповідь – це документ, у якому викладається самостійно опрацьована певна проблема (тема, питання) за навчальними посібниками, спеціальною літературою та іншими джерелами, подаються висновки, пропозиції. Вона призначена для усного (публічного) читання та обговорення. Метою доповіді є формування у студентів вміння пов'язувати теорію з практикою, користуватися літературою, популярно викладати складні питання, триматися перед аудиторією. Робота над доповіддю спрямована на формування у студентів уміння викладати сутність певного питання, коментувати конкретну думку, подію, факт, дати їм авторську аналітичну оцінку.

Для наочної підтримки захисту доповіді створюється презентація.

Презентація – це представлення результатів самостійної роботи студента з опрацювання обраної теми. Мета презентації – набуття студентами навичок з аналізу власної роботи і публічного представлення результатів дослідження. Презентація дозволяє подати матеріал більш наглядно, індивідуально, з використанням елементів якісної графіки, відеоматеріалів, звуковим супроводом. Використання комп'ютерних презентацій сприяє розвитку наочнообразного мислення, стійкості уваги, образної пам'яті, уважності, спостережливості, стимулює продуктивні творчі функції мислення.

Реферати – це індивідуальні завдання, які сприяють поглибленню і розширенню теоретичних знань здобувачів вищої освіти з окремих тем дисципліни, розвивають навички самостійної творчої роботи з навчальною та науковою літературою, розвивають та закріплюють первинні навички дослідницької діяльності, а також застосуванні отриманих знань у здійсненні професійній діяльності. Ця навчальна робота прищеплює навички узагальнення програмного матеріалу, використання різноманітних джерел, складання бібліографії з теми дослідження, уміння робити порівняльний аналіз, контент-аналіз, зіставляти та узагальнювати різні підходи, погляди, конкретний матеріал, розкривати своє ставлення до досліджуваних проблем, робити правильні обґрунтовані висновки.

2.2. Тематика та вимоги до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання

Рекомендовані теми індивідуального навчально-дослідного завдання.

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Загальне та особливе у поглядах Платона та Аристотеля на державу, владу, власність.		
2	Особливості політико-релігійних доктрин Середньовіччя.		
3	Вчення Н. Макіавеллі та Ш. Монтеск'є про політику і державу: порівняльний аналіз.		
4	Раціоналізм як основа політичного мислення політологів Нової доби.		
5	Періодизація політичної історії та політичної думки в Україні.		
6	Роль «Конституції та Виводу прав України» П. Орлика у розвитку політичної думки в Україні.		
7	Ідеї територіального устрою України у федералістичній концепції М. Грушевського.		
8	Демократичні принципи і демократичні процедури. Критерії розвитку демократії.		
9	Розвиток демократичних інституцій і структур в українському суспільстві.		
10	Політична система як механізм функціонування владних відносин у суспільстві.		
11	Президентська і парламентська форми правління, як демократичний інструмент вироблення оптимальних рішень.		
12	Основні закономірності виникнення держави.		
13	Генеза і функції держави.		

14	Особливості сучасного процесу державотворення в Україні.		
15	Сучасні теорії про сутність і роль політичних еліт.		
16	Концепція «національної аристократії» В. Липинського..		
17	Формування політичної еліти в оновленій Україні.		
18	Мажоритарна і пропорційна виборчі системи: порівняльний аналіз.		
19	Місце і роль політичної культури в політичному житті суспільства.		
20	Політична культура українців: історичний і сучасний аспект.		
21	Політичні організації і політична діяльність.		
22	Характеристика партійної системи в сучасній Україні.		
23	Поняття та ознаки громадянського суспільства.		
24	Соціальна держава і захист прав людини.		
25	Місце і роль міжнародної політики в житті суспільства.		
26	Спрямованість зовнішньополітичної діяльності незалежної України.		
27	Глобальні проблеми сучасності і шляхи їх оптимального вирішення.		
	Разом	20	20

При підготовці та написанні есе рекомендується використовувати наступний досвід:

1. Здобувач вищої освіти повинен уважно ознайомитися з рекомендованою тематикою есе, запропонованою в цій розробці, і вибрати тему. Можна запропонувати свою власну тему есе.

2. З'ясувати зміст обраної теми та цільову настанову, проконсультуватися з цього приводу у викладачів, визначити і накреслити головні питання які підлягають розгляду.

3. При необхідності скласти план особистої роботи. У плані визначити терміни написання есе, редагування, виготовлення наочних матеріалів (ілюстрацій, таблиць, схем тощо).

4. Підготувати список необхідної літератури з теми. У цій роботі доцільно користуватися каталогами бібліотек.

5. Вивчити рекомендовану літературу, тобто вибрати основні положення, які відносяться до теми есе, з'ясувати фактичний матеріал та висновки, до яких приходить автор. Під час вивчення літератури треба робити відповідні записи, які потім слід використати при написанні есе.

Характеристика та вимоги до основних компонентів змісту есе:

При написанні есе бажано дотримуватися відповідних вимог.

Структура есе включає такі основні елементи (орієнтовна):

- титульний аркуш (додаток А);
- вступ, де стисло визначається актуальність та суть проблеми (20 % обсягу роботи);
- основна частина, де викладається власний погляд (позиції) на проблему (60 % обсягу роботи);
- висновок, який містить підсумкове судження (20 % обсягу роботи);
- список використаних джерел (не більше 5 найменувань);
- додатки (за необхідністю).

Титульна сторінка есе оформлюється за встановленим зразком (див. додаток А) та є першою сторінкою індивідуального завдання, проте номер на ній не проставляється.

У **Вступі** необхідно відобразити суть та обґрунтування вибору теми, структуру її розгляду, здійснити перехід до основного судження. На цьому етапі важливо правильно сформулювати питання, на яке автор збирається знайти відповідь під час дослідження.

Основна частина передбачає розкриття обраної теми твору, де буде сформульовано судження, розкрито аргументацію та аналіз, використовуючи обґрунтування тез і роздумів, докази, факти і приклади на підтримку

У **висновках** необхідно викласти основне судження, резюмувати аргументи на захист основного судження, показати особисті думки щодо висвітленої теми.

Список використаних джерел містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці есе.

Додатки складаються з допоміжних таблиць, розмір яких більший за одну сторінку, діаграм, схем, інструкцій, методик, звітної документації, допоміжних ілюстрацій, тощо і нумеруються в тій послідовності, в якій на них надаються посилання в тексті.

Структуру есе визначають висунуті до нього вимоги, де думки автора: 1) викладено у формі коротких тез; 2) підкріплені доказами – за тезою слідує аргументи: вступ; теза, аргументи; теза, аргументи; теза, аргументи; висновок. Автор може використовувати декілька аргументів на користь кожної тези для більшої переконливості обраної тези.

Правила оформлення есе:

Есе виконується на стандартних аркушах формату А4 (210x297) і розміщується на одній стороні аркуша. Тип шрифту – Times New Roman Суг. Шрифт основного тексту – звичайний, розмір 14; абзац – 1,25; інтервал – 1,5; текст повинен бути відформатованим по ширині й без перенесень.

Кожна сторінка має однакові поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє, нижнє – 20 мм. Загальний обсяг есе, виконаного на комп'ютері, – 7-10 сторінок без додатків. Сторінка тексту повинна містити 29-30 рядків.

Усі сторінки роботи послідовно нумерують арабськими цифрами, проставляючи їх у правому верхньому куті (без крапки). Нумерація сторінок починається з титульного листа, на якому цифра «1» не ставиться. Рисунки, таблиці (які розміщені в тексті роботи), список використаних джерел, додатки також включаються до наскрізної нумерації.

При написанні есе необхідно: викладати матеріал грамотно з використанням наукового стилю писемної мови, логічно, послідовно; дотримуватися основних вимог з використання цитат; чітко формулювати думки; узагальнювати результати досліджень. До нього можуть бути додані графіки, діаграми і таблиці, схеми, ілюстрації (кольорові, чорно-білі, ламіновані).

При підготовці та написанні доповіді з презентацією рекомендується використовувати наступний досвід:

1.Здобувач повинен уважно ознайомитися з рекомендованою тематикою доповіді, запропонованою в цій розробці, і вибрати тему. Можна запропонувати свою власну тему доповіді.

2.З'ясувати зміст обраної теми та цільову настанову, визначити і накреслити головні питання які підлягають розгляду, проконсультуватися з цього приводу у викладачів.

3.Підібрати матеріал, обдумати і структурувати доповідь, підібрати демонстраційно-наочний матеріал.

4.При необхідності скласти план особистої роботи. У плані визначити терміни написання презентації, редагування.

5.Підготувати список необхідної літератури з теми. У цій роботі доцільно користуватися каталогами бібліотек.

6.Провести пробну репетицію виступу, підготуватися до відповідей на можливі запитання.

Характеристика та вимоги до основних компонентів змісту роботи:

При виконанні письмових індивідуально-дослідних завдань бажано дотримуватися відповідних вимог.

Структура індивідуального завдання включає такі основні елементи (орієнтовна):

- титульний аркуш;
- зміст дослідження;
- мета і предмет дослідження;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел (до 10 основних).

Титульна сторінка оформлюється за встановленим зразком (див. додаток А) та є першою сторінкою індивідуального завдання.

У **Вступі** необхідно відобразити суть та обґрунтування вибору теми, структуру її розгляду, здійснити перехід до основного судження. На цьому етапі важливо правильно сформулювати питання, на яке автор збирається знайти відповідь під час дослідження.

Основна частина передбачає розкриття обраної теми доповіді, де буде сформульовано судження, розкрито аргументацію та аналіз, використовуючи обґрунтування тез і роздумів, докази, факти і приклади на їх підтримку.

У **висновках** необхідно викласти основне судження, резюмувати аргументи на захист основного судження, показати особисті думки щодо висвітленої теми. Доповіді можуть включати в себе авторські рекомендації, пропозиції або інші мотиваційні елементи.

Список використаних джерел містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці презентації. Список використаних джерел повинен бути з докладним зазначенням вихідних матеріалів. Крім електронних адрес потрібно вказувати і друковані видання.

Правила оформлення презентації:

Параметри сторінки:

- розмір слайдів має відповідати розміру екрана;
- орієнтація слайда – альбомна;
- ширина слайда – 24 см;
- висота слайда – 18 см;
- нумерувати слайди слід арабськими цифрами без знаків номера, рисочок тощо;
- формат показу слайдів – «Демонстрація»;
- графічний і текстовий матеріали розміщуються на слайдах так, щоб ліворуч і праворуч від краю слайда залишалось чисте поле шириною не менше 0,5 см.

Використовується програма PowerPoint. Обсяг: 13-15 слайдів у вигляді файлу формату *.ppt або *.pptx.

Мова презентації – українська.

Додаткові вимоги до змісту презентації (за Д. Льюїсом):

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- рядок має містити 6 – 8 слів;
- всього на слайді має бути 6 – 8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні ідеї слайда;
- у заголовках мають бути і великі, і малі літери (а не тільки великі);
- слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі даних;

- кількість блоків статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;
- усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

При підготовці та написанні реферату рекомендується використовувати наступний досвід:

1. Здобувач вищої освіти повинен уважно ознайомитися з рекомендованою тематикою рефератів, запропонованою в цій розробці, і вибрати тему. Можна запропонувати свою власну тему реферату.
2. З'ясувати зміст обраної теми та цільову настанову, проконсультуватися з цього приводу у викладачів, визначити і накреслити головні питання які підлягають розгляду.
3. При необхідності скласти план особистої роботи. У плані визначити терміни написання реферату, редагування, виготовлення наочних матеріалів (схем, таблиць, тощо).
4. Підготувати список необхідної літератури з теми. У цій роботі доцільно користуватися каталогами бібліотек.
5. Вивчити рекомендовану літературу, тобто вибрати основні положення, які відносяться до теми реферату, з'ясувати фактичний матеріал та висновки, до яких приходять автор. Під час вивчення літератури треба робити відповідні записи, які потім слід використати при написанні реферату.

Характеристика та вимоги до основних компонентів змісту реферату:

При написанні реферату бажано дотримуватися відповідних вимог.

Структура реферату включає такі основні елементи (орієнтовна):

- титульний аркуш (додаток А);
- зміст;
- вступ;
- основна частина, яка складається з 2-3 рівнозначних за обсягом розділів, кожний з яких завершується стислими висновками;
  - висновки;
  - список використаних джерел;
  - додатки (за необхідністю).

Титульна сторінка реферату оформлюється за встановленим зразком (див. додаток А) та є першою сторінкою реферату, проте номер на ній не проставляється.

Зміст роботи подається на початку реферату. Він повинен бути оформлений як простий або розгорнутий план. Зміст містить назву та нумерацію усіх розділів і підрозділів.

У **Вступі** необхідно відобразити роль і значення проблеми (теми), що вивчається, вказати мету, завдання, об'єкт роботи.

Основна частина подається у вигляді систематизованої реферативної інформації та її аналізу, що передбачає безпосередній виклад змісту теми реферату, глибоке і всебічне висвітлення її основних положень.

У **висновках** необхідно підвести підсумки досліджень, які проведені в рефераті.

Список використаних джерел містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці реферату. Список використаних джерел повинен складати не менше 10 найменувань. Мінімальна кількість джерел має становити не менше ніж 60 % найменувань за останні 5 років. Кількість Інтернет документів не повинна перевищувати 15 % загальної кількості списку джерел.

Додатки складаються з допоміжних таблиць, розмір яких більший за одну сторінку, діаграм, схем, інструкцій, методик, звітної документації, допоміжних ілюстрацій, тощо і нумеруються в тій послідовності, в якій на них надаються посилання в тексті.

Орієнтований розподіл складових структури реферату та їх обсяг здійснюється в такому порядку:

Таблиця 1

Приблизний розподіл складових структури реферату

Основні елементи структури	Кількість сторінок	Обсяг
Титульний аркуш	1 стор.	Обсяг 15-20 сторінок
Зміст	1 стор.	
Умовні позначки (скорочення)	1 стор. <i>(за необхідністю)</i>	
Вступ	1-2 стор.	
Основна частина: 2-3 рівновеликих розділи, які можуть складатися з 2-4 підрозділів (але необов'язково). Кожна складова основної частини (розділи) завершується стислими висновками <i>(не виносяться до змісту)</i>	до 15 стор. <i>(з загальним обсягом 20 стор.)</i> , або до 10 стор. <i>(з загальним обсягом 15 стор.)</i>	
Висновки	1-2 стор.	
Список використаних джерел	10-15 джерел	
Додатки	не регламентуються	Обсяг не обмежений

Правила оформлення реферату:

Текст реферату виконується на стандартних аркушах формату А4 (210x297) і розміщується на одній стороні аркуша. Тип шрифту – Times New Roman Cyr.

Шрифт основного тексту – звичайний, розмір 14; абзац – 1,25; інтервал – 1,5; текст повинен бути відформатованим по ширині й без перенесень. Кожна сторінка має однакові поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє, нижнє – 20 мм. Загальний обсяг реферату, виконаного на комп'ютері, – 15-20 сторінок, або 10-15 сторінок рукописного тексту.

Сторінка тексту повинна містити 29-30 рядків.

Розділи нумерують арабськими цифрами, підрозділи – двома арабськими цифрами, розділеними крапкою: перша означає номер розділу, друга – підрозділу. Номер розділу та підрозділу показують перед їх заголовком, у кінці заголовка крапку не ставлять. Підкреслювання, фарбування та переніс слів у заголовках не допускається. Кожний розділ треба починати з нової сторінки.

Усі сторінки роботи послідовно нумерують арабськими цифрами, проставляючи їх у правому верхньому куті (без крапки). Нумерація сторінок починається з титульного листа, на якому цифра «1» не ставиться. Рисунки, таблиці (які розміщені в тексті роботи), список використаних джерел, додатки також включаються до наскрізної нумерації.

При написанні реферату необхідно: викладати матеріал грамотно з використанням наукового стилю писемної мови, логічно, послідовно; чітко формулювати думки; узагальнювати результати досліджень у вигляді таблиць, схем, діаграм, безпосередньо пов'язаних з питаннями теми, але їх кількість не повинна бути надмірною. Мова написання реферату – українська.

Оформлення ілюстрацій, таблиць, цитат у ІНДЗ за видами:

Усі ілюстрації (графіки, схеми, діаграми тощо) іменуються рисунками. Рисунки нумеруються послідовно в межах розділу та порядкового номера рисунка, розділених крапкою, наприклад: 3.2 (другий рисунок третього розділу). Рисунки повинні розміщуватися зразу після посилання на них у тексті ІНДЗ. Кожний рисунок повинен супроводжуватися змістовним підписом. Підпис розміщується під рисунком в один рядок з номером.

Таблиці повинні мати назву, яка відображає їх зміст. Таблиці повинні бути компактними, наочними і зрозумілими. Небажаним є перенос таблиць, якщо зони повністю вміщуються на одній сторінці.

Усі таблиці повинні бути пронумеровані. Номер таблиці ставиться зліва від назви і складається із номера розділу та порядкового номера таблиці, розділених крапкою, наприклад, 1.1. (перша таблиця першого розділу), 2.1 (перша таблиця другого розділу).

Скорочення слів у заголовках розділів, підрозділів, таблиць, додатків і в підписах під рисунками не допускається, а в тексті можливі лише загальноприйняті скорочення.

При написанні ІНДЗ обов'язковими є посилання на автора та джерело, звідки запозичені матеріал або окремі дані. Цитати, взяті із праць або офіційних документів, повинні відповідати оригіналу.

Перелік літературних джерел, використаних при виконанні ІНДЗ, наводять наприкінці тексту, а по тексту повинні бути наведені посилання, які подаються у квадратних дужках з вказівкою номеру джерела у списку літератури та сторінки, наприклад, [1, с. 15–11], або «... у працях [3–5]...», або «... у працях [3; 5]...» і т.д.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у ІНДЗ за видами:

Необхідно оформляти з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Література подається в алфавітному порядку або в порядку посилання в тексті.

Наведені в списку використаних джерел друковані праці записують мовою оригіналу і оформляють згідно з вимогами державного стандарту. Зразок оформлення літератури:

1. Гапоненко В. А. Система інституційних чинників політичної демократизації в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2020. 312 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/38787/hap_20.pdf?sequence=1
2. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Політологія : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 228 с.
3. Hedikova N., Muzychenko G. Current Local Government Institute reforming: Polish and Ukrainian cases. *European journal of transformation studies*. 2021. Vol. 9, №. 1. P. 87–100.

При виконанні ІНДЗ необхідно дотримуватись наступних вимог:

№ з/п	Критерії	Показники
1	Науковість, об'єктивність	<p>Уміння поставити проблему, встановити її актуальність, сформулювати мету і завдання дослідження.</p> <p>Відображення основних термінів і фактичного матеріалу з теми дослідження.</p> <p>Знання існуючих способів і оригінальність власного вирішення проблеми, що досліджується.</p> <p>Уміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами.</p> <p>Повнота розкриття теми.</p> <p>Достовірність наданої інформації. Коректність змісту та фактів, наведених у ІНДЗ.</p>

		Знання змісту виконаної роботи, вільне володіння інформацією з теми.
2	Відповідність стандартам оформлення	Знання і виконання вимог щодо оформлення змісту виконаної роботи (титульний лист, зміст, мета і предмет дослідження основна частина, висновки, список використаних джерел). Мовне оформлення та володіння стилем наукового викладу. У презентаціях: розміщення і комплектування об'єктів. Єдиний стиль слайдів.
3	Послідовність, системність	Уміння виокремити головне. Уміння подавати інформацію системно, логічно, послідовно, лаконічно та завершено.
4	Доступність	Простота і ясність викладу. Уміння логічно, доказово подати інформацію. Уміння описувати хід виконання дослідження. Використання інформаційних джерел і посилання на них. Логічність висловлювання думок, уміння порівнювати, аналізувати.
5	Зв'язок з життям (практичність)	Наявність рекомендацій щодо використання результатів дослідження.
6	Свідомість, творчість і активність	Розуміння і аргументація актуальності теми. Уміння оцінювати достовірність отриманих результатів, узагальнювати і робити висновки. Виявлення власного ставлення до проблеми. Творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Уміння аргументовано захищати власну точку зору. Уміння коректно, стисло, точно відповідати на запитання.
7	Наочність	Використання під час захисту ІНДЗ засобів унаочнення та якості їх виконання. Відповідність ілюстрацій темі і результатам дослідження. Схеми, графіки тощо, чіткі, доступні до сприйняття. Використання інформаційних джерел і власних ілюстрацій (малюнків, фото, відео).

2.3. Захист індивідуального навчально-дослідного завдання

Захист індивідуального навчально-дослідного завдання відбувається на практичному занятті.

Представляючи свою роботу на захисті, здобувач вищої освіти повинен у стислому вигляді обґрунтувати актуальність теми та схарактеризувати структуру роботи; стисло викласти найбільш важливі положення та основний зміст роботи; коротко охарактеризувати результати дослідження.

На виступ здобувача відводиться до 5-7 хвилин. Виступ та відповіді на запитання, зауваження й побажання повинні показати найвищий рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти, його всебічну ерудицію та вміння доступно викласти основні результати проведеного дослідження.

За результатами захисту індивідуального навчально-дослідного завдання викладач ухвалює рішення щодо оцінки роботи та робить позначку про захист на титульній сторінці завдання.

Повторний захист індивідуального навчально-дослідного завдання з метою підвищення оцінки не дозволяється.

2.4. Дотримання вимог академічної доброчесності

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» та «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»» (затверджено Вчено радою протокол № 9 від 26.04.2018, розміщено на офіційному веб-сайті університету: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P101.pdf) кожний здобувач повинен дотримуватися академічної доброчесності.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності при написанні ІНДЗ передбачає:

- самостійне виконання всіх етапів підготовки та написання навчальної роботи;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Якщо ІНДЗ у більшості складається з перепарафразованих ідей інших авторів без оригінального аналізу чи думок здобувача вищої освіти, воно все одно буде вважатися плагіатом, навіть якщо усі запозичені думки будуть правильно процитовані.

РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання до самоконтролю

Змістовий модуль I.

Теоретико-методологічні та історичні основи політичної науки

1. Поясніть сутність політики.
2. Чому політику розглядають як суспільне явище?
3. Визначте місце і роль політики в суспільному житті.
4. Опишіть сутність політології.
5. Визначте етапи становлення і розвитку політології як науки та навчальної дисципліни в Україні.
6. Які причини виникнення політичної науки?
7. З'ясуйте предмет і об'єкт політології.
8. Назвіть і охарактеризуйте функції і завдання політології.
9. Назвіть основні поняття, категорії і методи політології.
10. Опишіть структурні складові політології.
11. Яке місце займає політологія в системі суспільних наук?
12. З'ясуйте, чим обумовлена зростаюча роль політології в Україні на сучасному етапі її розвитку.
13. Назвіть та охарактеризуйте основні політичні учення Стародавнього Сходу у IV ст. до н.е.
14. Сформулюйте основні політичні ідеї мислителів періоду античності.
15. Опишіть основні риси політичної думки епохи Середньовіччя.
16. Назвіть та охарактеризуйте основні політичні ідеї мислителів Нового часу і Просвітництва.
17. Розкрийте зміст основних положень політичної концепції Г. Гегеля.
18. Назвіть основні положення утопічного соціалізму.
19. Назвіть основні політологічні концепції марксизму.
20. Назвіть основні риси англосаксонської школи в політології.
21. Визначте характерні риси французької школи в політології.
22. Обґрунтуйте роль німецької школи в становленні і розвитку політичної науки.
23. Опишіть основні етапи становлення і розвитку зарубіжної політології у XX ст.
24. Назвіть та охарактеризуйте основні школи та течії сучасної зарубіжної політології.
25. З'ясуйте передумови зародження і розвитку української політичної думки.
26. Назвіть основні суспільно-політичні ідеї Київської Русі.
27. Визначте роль козацтва у розвитку ідей державності.
28. Назвіть і охарактеризуйте основні положення Пактів і конституції прав і

вольностей Війська Запорозького 1710 р.

29. Визначте роль Б. Хмельницького в становленні української державності.
30. Окресліть роль вітчизняних філософів просвітництва у розвитку соціально-політичної думки.
31. Визначте внесок Києво-Могилянської академії у розвиток української політичної думки.
32. Розкрийте сутність концепції Кирило-Мефодіївського товариства щодо формування державно-політичного ладу.
33. Назвіть та охарактеризуйте політичні концепції українських мислителів початку ХХ ст.
34. Окресліть проблеми які постали перед вітчизняною політичною думкою на сучасному етапі державотворення в Україні.
35. Визначте перспективи розвитку української політичної думки.

Змістовий модуль II.

Інституціональні та неінституціональні засади політики

1. Розкрийте сутність політичної влади.
2. Назвіть ознаки політичної влади.
3. Назвіть основні форми, методи, ресурси політичної влади.
4. Перелічіть функції влади.
5. Надайте та охарактеризуйте класифікацію політичної влади, запропоновану М. Вебером.
6. Опишіть специфічні особливості політичної влади.
7. Вкажіть властивості політичної влади.
8. Назвіть ознаки ефективності політичної влади.
9. Охарактеризуйте показники легітимності політичної влади.
10. Визначте особливості реалізації в Україні.
11. Дайте визначення поняття «політична система».
12. Розкрийте сутність політичної системи.
13. Назвіть та опишіть функції й структуру політичної системи.
14. Надайте класифікацію політичних систем.
15. Розкрийте особливості політичних систем різних країн.
16. Обґрунтуйте специфіку політичної системи України. та особливості її функціонування в різних політичних умовах.
17. Дайте визначення поняття «політичний режим».
18. Назвіть ознаки політичного режиму.
19. Назвіть та охарактеризуйте типи політичних режимів.
20. Опишіть історичні форми диктатури.
21. Розкрийте особливості політичного режиму сучасної України.
22. Визначте та проаналізуйте теорії походження держави.
23. Опишіть структуру держави.

24. Назвіть і охарактеризуйте функції держави.
25. Опишіть форми державного правління.
26. Вкажіть та охарактеризуйте форми державного-територіального устрою.
27. Назвіть основні риси правової держави.
28. Визначте основні риси соціальної держави.
29. Вкажіть основні риси громадянського суспільства.
30. Охарактеризуйте Українську державу як інститут політичної системи.
31. Вкажіть передумови виникнення партій сучасного типу.
32. Назвіть і коротко охарактеризуйте етапи в історії виникнення політичної партії визначені Максом Вебером.
33. Дайте класифікацію політичних партій.
34. Визначте природу і особливості партійних систем.
35. Опишіть роль ідеології для функціонування сучасних політичних партій.
36. Визначте роль політичної опозиції.
37. Охарактеризуйте партійну систему в Україні. Визначте переваги, недоліки і перспективи.
38. Назвіть та охарактеризуйте типи виборчих систем.
39. У чому полягають переваги і недоліки виборчих систем, згідно з їх типологією.
40. Опишіть яким чином виборча система впливає на політичний процес та партійну систему суспільства.
41. Розкрийте особливості виборчої інженерії як засобу політичної боротьби.
42. Охарактеризуйте виборчу систему в Україні. Визначте переваги, недоліки і перспективи.
43. Дайте визначення поняття «політична свідомість».
44. Визначте структуру та функції політичної свідомості.
45. Назвіть та охарактеризуйте типи політичних ідеологій.
46. Опишіть вплив політичної ідеології на формування політичної свідомості і політичної поведінки.
47. Яким чином ЗМІ в умовах різних політичних режимів впливають на формування політичної свідомості?
48. Розкрийте зміст поняття «політична культура».
49. Визначте сутність та структуру політичної культури.
50. Дайте типологію політичної культури.
51. Розкрийте особливості демократичної політичної культури.
52. Визначте феномен субкультур та їх вплив на політичну культуру.
53. Вкажіть особливості формування та прояву політичної культури в сучасній Україні.
54. Розкрийте сутність категорії «Політична соціалізація».
55. Визначте та охарактеризуйте етапи політичної соціалізації.
56. Охарактеризуйте стан системи політичної соціалізації особистості в сучасному українському суспільстві.

57. Розкрийте сутність і зміст політичних еліт і лідерів.
58. Назвіть та охарактеризуйте основні ідеї щодо політичної еліти в концепції «національної аристократії» В. Липинського.
59. Розкрийте зміст основних положень сучасних теорій політичних сучасні теорії еліт і лідерства
60. Визначте особливості політичних еліт і лідерів.
61. Вкажіть сутнісні ознаки за якими розрізняють еліти та лідерів.
62. Назвіть критерії класифікації політичного лідерства.
63. Назвіть типи політичних еліт і лідерів.
64. Окресліть роль еліт і лідерів в політичному житті.
65. Вкажіть особливості формування іміджу політичних лідерів.
66. За якими критеріями здійснюється оцінка популярності та ефективності діяльності політичного лідера в сучасній Україні.
67. Вкажіть предмет геополітики.
68. Назвіть головні функції геополітики
69. Опишіть основні закони геополітики.
70. Вкажіть геополітичне становище сучасної України.
71. Охарактеризуйте результати геополітичних впливів на Україну з боку провідних держав.
72. Проаналізуйте зовнішню політику України з геополітичних позицій.
73. Визначте роль України у новому світовому порядку.
74. Назвіть основні загрози національній безпеці України та визначте характер їх впливу.
75. Визначте особливості і перспективи євроінтеграційних процесів в Україні.

Питання для підготовки до екзамену

1. Поняття політики. Політика як суспільне явище.
2. Мета, суб'єкт, об'єкт і предмет політології. Закономірності і структура предмета.
3. Політична думка Стародавнього Сходу (Китай, Індія, Вавилон).
4. Політико-правова думка античної Греції.
5. Основні принципи створення ідеальної держави за Платоном і Аристотелем: порівняльний аналіз. Основні роботи вчених.
6. Політико-правова думка Стародавнього Риму.
7. Політичні ідеї Середньовіччя (Августин Аврелій, Фома Аквінський.).
8. Новий етап розвитку політико-правової думки.
9. Вчення про державу Н. Макіавеллі.
10. Монархічна модель державного управління Т. Гоббса.
11. Концепції суспільного договору Дж. Локка і Ж.-Ж. Руссо.
12. Теорія розподілу гілок влади. Ш.-Д. Монтеск'є, Дж. Локк.

13. Демократичні вчення Ж-Ж. Руссо. Його погляди щодо прямої і представницької демократії.
14. Правова держава І. Канта і Г. Гегеля.
15. Теорії еліт (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс).
16. М. Вебер і його соціологія політичних учинь.
17. Виникнення, сутність політичної доктрини марксизму.
18. Політичні погляди Київської Русі.
19. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва (С. Оріховський-Роксолан, І. Вишенський).
20. Ідеї волі та демократії в суспільно-політичному житті козацтва. Демократичні засади козацької держави.
21. Конституція Пилипа Орлика як перша демократична інституція у світі.
22. Політична думка України ХІХ ст. Кирило-Мефодіївське братство.
23. М. Драгоманов – основоположник політичної науки в Україні.
24. Політико-правова думка в Україні наприкінці ХІХ – початок ХХ ст. Її основні напрями та представники.
25. Державницькі ідеї В. Винниченка.
26. Соціально-політичні погляди М. Грушевського.
27. Консервативний напрямок політичної думки в Україні в пер. половині ХХ ст. В. Липинський.
28. Національно-державний напрямок політичної думки в Україні в першій половині ХХ ст. С. Дністрянський, Д. Донцов, М. Міхновський.
29. Політична влада. Сутність і види влади. Ресурси політичної влади.
30. Поняття легітимності влади. Система влади в сучасній Україні.
31. Політична система суспільства. Її сутність та функції. Особливості становлення в незалежній Україні.
32. Структура політичної системи. Типологія політичних систем.
33. Теорія політичної системи Д. Істона і Г. Алмонда.
34. Політичний режим: поняття, типи. Політичний режим сучасної України. Конституція України про демократичний характер української державності.
35. Демократичні і недемократичні режими. Основні характеристики і особливості прояву.
36. Трансформація політичних режимів. Проблеми переходу від тоталітарного до демократичного політичного режиму.
37. Особливості та шляхи формування демократичного режиму.
38. Сутність, структура та функції держави.
39. Ознаки держави. Основні теорії походження держави.
40. Форми політичного правління.
41. Конституція України про основні засади державності.
42. Форми державно-територіального устрою.
43. Правова держава. Її ознаки та принципи функціонування.

- 44.Права і свободи особистості. Їх класифікація та політико-правова регламентація.
- 45.Громадянське суспільство. Його взаємозв'язок з державою. Структура громадянського суспільства.
- 46.Поняття партії. Типологія партій.
- 47.Партійні системи. Їх типологія.
- 48.Особливості становлення і функціонування партійної системи України.
- 49.Особливості багатопартійності в Україні та її конституційні засади.
- 50.Вибори, як найважливіший інструмент легітимності державної влади.
- 51.Організація та проведення виборів. Перевиборча кампанія.
- 52.Основні типи виборчих систем. Виборча система України.
- 53.Політична культура: сутність, структура, типи і функції в суспільстві.
- 54.Особливості політичної культури в Україні.
- 55.Поняття політичної свідомості. Структура і функції політичної свідомості.
- 56.Етапи політичної соціалізації, їх характеристика.
- 57.Особливості системи політичної соціалізації особистості в сучасному українському суспільстві.
- 58.Політичні еліти: сутність і основні риси. Типи політичних еліт.
- 59.Системи формування і зміни політичних еліт. Характерні особливості елітотворення в сучасній Україні.
- 60.Політичне лідерство. Поняття, структура, типи політичного лідерства.
- 61.Україна – суб'єкт міжнародної політики. Місце України в сучасному геополітичному просторі.
- 62.Європейський Союз. Україна в європейському просторі.
- 63.Основні виміри національної безпеки України.

РОЗДІЛ 5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань або здобувач відмовляється від відповіді чи відсутній.
	1 бал	Здобувач виявляє суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому принципові помилки.
	2 бали	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконане завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	3 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокурсники.
Самостійна робота здобувача (письмові завдання)	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних

		завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (есе / доповідь з комп'ютерною презентацією / реферат)	<i>есе</i>	
	1 бал	Представлений текст не є по формі есе (есе підміняється рефератом).
	2-3 бали	Есе не відповідає необхідному обсягу, змістовні зв'язки тексту есе з цитованими науковими текстами відсутні, внутрішня логіка есе порушена (текст є аплікацією з власної думки і «цитат» з наукових текстів). Представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації.
	4-5 балів	Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція здобувача формально підкріплена посиланнями на наукову літературу за відсутності змістовних зав'язків з цитованими науковими текстами. Проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів. Власна думка не достатньо аргументована практичними фактами.
	6-7 балів	Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція викладена. Проблема розкрита з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї

	думки з опорою на факти. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція здобувача і наукові тексти формально узгоджені, при цьому внутрішня логіка есе розмита.
8-9 балів	Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція викладена грамотно. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована практичними фактами.
10 балів	Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція викладена грамотно і самостійно. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на практичні факти.
<i>доповідь з комп'ютерною презентацією</i>	
0 балів	Не зараховуються презентації, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернета; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано.
1 бал	Презентація не відповідає необхідному обсягу, багато її частин не має відношення до теми дослідження. Відсутній план для створення повної і добре оформленої презентації. Зміст роботи не відповідає плану, інформація не точна або пропущена, відсутні висновки та узагальнення і внутрішня логічна послідовність. Оформлення має суттєві недоліки. Доповідь не відображає зміст роботи, більшість відповідей на запитання некоректні, неточні або неправильні, здобувач не володіє предметом дослідження.
2-3 бали	Презентація не відповідає необхідному обсягу, не містить вступу і висновків. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В презентації не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. Здобувачем вищої освіти

	представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими. Відповіді на запитання фрагментарні, або відсутні.
4-5 балів	Презентація відповідає необхідному обсягу, тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру, певний матеріал викладено некоректно, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення, авторські висновки. Порушена логіка представленого матеріалу. Презентація організована без творчих знахідок. Є зауваження щодо оформлення тексту пропозицій та презентації. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Наочні матеріали не відображають зміст передбачуваного дослідження. Відповіді на запитання фрагментарні, не точні.
6-7 балів	Презентація відповідає необхідному обсягу, тема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію. Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція здобувача і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Відповіді на питання в основному правильні, здобувач добре знає предмет роботи.
8-9 балів	Презентація відповідає необхідному обсягу, тема розкрита, всі частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки неprincipiального характеру. Здобувач вищої освіти демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формулювати висновки за темою дослідження. Відповіді на питання в основному

		правильні, здобувач вищої освіти добре знає предмет роботи.
10 балів		Презентація відповідає необхідному обсягу, має в основі ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження. Всі частини презентації пов'язані з метою і завданням дослідження. Подана інформація чітка і зрозуміла. Здобувач вищої освіти демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Дослідження містить достатній і різноманітний масив опрацьованих інформаційних джерел, критичний огляд наукової і навчальної літератури, узагальнення і висновки, які дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані.
<i>реферат</i>		
0 балів		Не зараховуються реферати, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернет.
1 бал		Реферат виконаний самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки, або вони взагалі відсутні, тема не розкрита, робота не відповідає обсягу її оформлення не відповідає вимогам, список літератури менше 5 пунктів, з них менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел.
2 бали		Реферат виконаний самостійно, оформлення відповідає вимогам, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, список літератури менше 5 пунктів, з них менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-

	документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел.
3 бали	Реферат виконаний самостійно, оформлення відповідає вимогам, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки, тема не розкрита, робота не відповідає обсягу, список літератури понад 5 пунктів, з них менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел.
4 бали	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, розкрита актуальність теми, в аналітичній частині подано опис основної проблеми, представлена основна література по темі, у висновку сформульовані загальні висновки, тема в цілому розкрита, проте частина значимої інформації не ввійшла в зміст реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота ретельно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
5 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, розкрита актуальність теми, в аналітичній частині подано опис основної проблеми, представлена основна література по темі, у висновку сформульовані загальні висновки, тема в цілому розкрита, проте частина значимої інформації не ввійшла в зміст реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота ретельно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
6 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, розкрита актуальність теми, в аналітичній частині подано опис основної проблеми, представлена основна література по темі, у висновку сформульовані загальні висновки, тема повністю розкрита, список

	літератури понад 8 пунктів, з них не менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота ретельно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
7 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті дотримана структура написання реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
8 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті дотримана структура написання реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
9 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті присутня оригінальна ідея аналізу або структурування матеріалу, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 60 %

		найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
	10 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті присутня оригінальна ідея аналізу або структурування матеріалу, список літератури понад 10 пунктів, з них не менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
Підсумковий тест	0-10 балів	Робота складається з 20 тестових питань, кожне з яких має лише одну правильну відповідь, що оцінюється в 0,5 бал.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Політологія» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.

11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Політологія», яка за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів (не менше 40). Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, логікою та аргументованістю. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом політології в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, аргументовано висловлює свої думки, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але припускається несуттєвих помилок; виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю,

	повнотою. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 C)	Здобувач добре володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення політології, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Не завжди виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, але не логікою та аргументованістю. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом, передбаченим робочою програмою дисципліни. Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі, передбачений програмою навчальної дисципліни. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. Має практичні навички, достатні для виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач недостатньо володіє навчальним матеріалом (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу), знання фрагментарні, під час відповіді припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст основних положень, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу. Здобувач демонструє недостатній рівень сформованості компетентностей за заданими стандартами по деяких складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність їх доопрацювання та повторного складання контрольних заходів.

Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не володіє навчальним матеріалом передбачений програмою навчальної дисципліни, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не усвідомлює мету вивчення дисципліни, відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано. Здобувач демонструє повну не сформованість компетентностей за заданими стандартами по всіх складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність повторного вивчення курсу.
-----------------------	--

Розподіл балів, які отримують аспіранти за результатами поточного і підсумкового контролю (екзамен)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота тощо)			ІНДЗ	Підсумковий тест	Екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом	0-10	0-10	0-20	0-100
Тема 1.	0-6	0-60				
Тема 2.	0-6					
Тема 3.	0-6					
Тема 4.	0-6					
Тема 5.	0-6					
Тема 6.	0-6					
Тема 7.	0-6					
Тема 8.	0-6					
Тема 9.	0-6					
Тема 10.	0-6					

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (екзамен):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія : підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 179 с. 180 с. URL: <http://kk.nau.edu.ua/article/1456>
2. Іванова Н. Ю., Смолянчук В. Ф. Політологія : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2021. 473 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P5NE43ZCk_Nh2HQeQQvwHSqSzsGpNDMD/view
3. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Політологія : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 228 с.
4. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук, О. М. Сахань ; за ред. М. П. Требіна. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 462 с.
5. Шляхтун П. Політологія: історія та теорія : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 472 с.

Додаткова література

1. Баранівський В. Ф. Політологія : підручник. Київ : Національна академія управління, 2016. 236 с. URL: <https://nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-98-0-pos.pdf>
2. Гапоненко В. А. Система інституційних чинників політичної демократизації в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2020. 312 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/38787/hap_20.pdf?sequence=1
3. Гедікова Н. П. Сучасний етап державотворення в Україні: досягнення та перспективи розвитку. *Політикус*. 2018. № 5-6. С. 46–50.
4. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політико-правові системи світу : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 346 с.
5. Вегеш М. М., Палінчак М. М., Петрінко В. С. Геополітика в постатях і термінах : підручник. Ужгород : Гельветика, 2020. 786 с. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31364/1/%d0%9c.%d0%92%d0%b5%d0%b3%d0%b5%d1%88%2c%20%d0%9c.%d0%9f%d0%b0%d0%bb%d1%96%d0%bd%d1%87%d0%b0%d0%ba%2c%20%d0%92.%20%d0%9f%d0%b5%d1%82%d1%80%d1%96%d0%bd%d0%ba%d0%be.%20%d0%93%d0%b5%d0%be%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0.pdf>
6. Глобалізаційні виклики сучасності : підручник / авт. кол.: Л. Комаха, І. Алексеєнко, В. Гура, Г. Ситник, Н. Клименко, Є. Таран та ін. ; за заг. ред. Л. Комахи. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. 350 с.
7. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексеєнко, В. А. Гошовська та ін. ; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2022. 976 с. URL:

<https://ipacs.knu.ua/pages/dop/333/files/a9765d11-a010-45fd-8927-75fad1b63a5e.pdf>

8. Елітознавство : підручник / кол. авт.; за ред. В. А. Гошовської, Л. Г. Комахи. 2-е вид., переробл. та допов. Київ : Вид-во « Центр учбової літератури», 2022. 220 с.
9. Історія політичної думки : підручник ; у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. Львів : «Новий Світ–2000», 2017. Т.2.: XX – початок XXI ст. 598 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Istoriia_politychnoi_dumky_pidruc_hnyk_u_2-kh_t_Tom_2_XX_pochatok_XXI_st.pdf
10. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико-правова система України : підручник / за загл. ред. В. М. Кириченка. Київ : ЦУЛ, 2019. 304 с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/4837/3/Political_and_legal_system_of_Ukraine_2019.pdf
11. Лісовська Ю.П., Лісовський П.М., Подоляка С.А. Правова держава: історія, теорія, методологія: навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 348 с. URL: <http://dcmaup.com.ua/assets/files/pravova-derzhava.pdf>
12. Обушний М. І., Примуш М. В., Шведа Ю. Р. Партологія : навч. посіб. / За ред. Обушного М.І. 2-е вид., випр. і доповн. Київ, 2017. 432 с. URL: <http://www.philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/Files/Kafedry/Politology/%D0%9E%D0%B1%D1%83%D1%88%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%9C.%D0%86.%20%D0%9F%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>
13. Політичне лідерство : навч. посіб. / В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. Київ : КНЕУ, 2021. 324 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1DcIu9E2neU-BYtsmAEBGUKchxiGYR1SA/view>
14. Політологія : навч. посіб. / За ред. Т.В. Гончарук. Тернопіль : Економічна думка, ТНЕУ, 2019. 230 с.
15. Політологія: Навчальний посібник / Щедрова Г. П., Барановський Ф. В., Карчевська О. В., Мазур О. Г., Михайловская О. Г., Новакова О. В., Пашина Н. П., Пробийголова Н. В. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. 304 с. URL: https://librarysnu.at.ua/s_8_maya_2015/politologija_posibnik_2011.pdf
16. Політологія : підручник / за ред. М. М. Вегеша. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2008. 556 с. URL: https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33791/1/02081264_osnovi_politologiji.pdf
17. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
18. Томахів В. Політологія : навч. посіб. 3-е вид., доп. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 224 с. URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/33282/1/%D0%A2%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.PDF>

19. Цурканова І.О. Політологія : Конспект лекцій з дисципліни «Філософія та політологія» для студентів усіх спеціальностей : навч. посіб. Дніпро : УДУНТ, 2022. 102 с. URL: <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8db5eb1d-a869-4ee7-bc1b-ee1ae12f7f63/content>
20. Hedikova N. P. Ensuring national security of Ukraine under the change of international security environment. *Man, society, politics: topical challenges of the modernity* : collective monograph / N. M. Baklanova, O. V. Diachenko, L. M. Dunayeva, N. P. Hedikova, etc. – Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 39–55.
21. Hedikova N., Muzychenko G. Current Local Government Institute reforming: Polish and Ukrainian cases. *European journal of transformation studies*. 2021. Vol. 9, №. 1. P. 87–100.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Президент України : офіційний сайт. URL: <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України : офіційний сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України : офіційний сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Урядовий кур'єр : офіційний сайт. URL: <http://www.ukurier.gov.ua/>
5. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Національна парламентська бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://nplu.org/>
7. Державна науково-технічна бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://www.gntb.gov.ua/ua/>
8. Council of Europe : офіційний сайт. URL: <https://wcd.coe.int/search.jsp?ShowCrit=yes&Lang=en&CritTitle=Council%20of%20Europe%20-%20Documents%20database>.
9. Конгресс местных и региональных властей Совета Европы : офіційний сайт. URL: <http://www.coe.int/T/E/C/rae/>.
10. Eurostat : офіційний сайт. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
11. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL: <http://library.pdpu.edu.ua>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : від 21.05.2020 р. URL: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P002_2020.pdf
2. Положення про організацію самостійної роботи студентів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : від 25.07.2020 р. URL: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P112.pdf
3. Положення про організацію контролю та оцінювання знань студентів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» від 27.02.2020 р. URL: https://pdpu.edu.ua/doc/universitet/yakist/polojennia/org_kontrol.pdf
4. Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : від 26.04.2018 р. URL: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P101.pdf
5. Положення про порядок виявлення та встановлення фактів недоброчесності у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : від 31.10.2019 р. URL: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P102.pdf

ДОДАТКИ

Приклад титульної сторінки ІНДЗ

**Міністерство освіти і науки України Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»**

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра _____
(назва кафедри)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

_____ (есе/доповідь з презентацією/реферат)

з дисципліни « _____ »
(назва дисципліни)

на тему: « _____ »
(назва теми)

Здобувача (ки) _____ першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
_____ року навчання
_____ групи
спеціальності _____

_____ (прізвище та ініціали)

Викладач: _____

Одеса – 20__ року

Навчально-методичне видання

Гедікова Наталя Пилипівна

**Методичні рекомендації до проведення практичних
занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з
навчальної дисципліни «Політологія» для здобувачів
вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 28
«Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування» (ОПП Публічне
управління та адміністрування)**